

Stapelplein (Gent, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2017A247

Januari - Februari 2017

ARCHEOLOGIENOTA MET BEPERKTE SAMENSTELLING

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.2 Onderzoeksoopdracht	7
1.2.1 Onderzoekskader	7
1.2.2 Juridische context	7
1.2.3 Randvoorwaarden	7
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	8
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	11
1.2.6.1 <i>Methode</i>	11
1.2.6.2 <i>Fysisch geografische situatie</i>	11
1.2.6.3 <i>Bekende archeologische vindplaatsen</i>	11
1.2.6.4 <i>Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader</i>	11
1.2.6.5 <i>Verstoringshistoriek</i>	12
1.2.6.6 <i>Algemene wetenschappelijke advisering en advies van specialisten</i>	12
1.3 Doorslaggevende aspecten voor archeologische vrijgave	13
1.3.1 De landschappelijke situatie	13
1.3.1.1 <i>Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens</i>	13
1.3.1.2 <i>Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)</i>	14
1.3.1.3 <i>Geologie</i>	15
1.3.1.3.1 Tertiair	15
1.3.1.3.2 Quartair	16
1.3.1.4 <i>Bodem</i>	17
1.3.1.4.1 Bodemtypes	17
1.3.1.4.2 Bodemerosie	18
1.3.1.5 <i>Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop</i>	19
1.3.1.6 <i>Hydrografie</i>	21
1.3.2 Historisch-cartografisch onderzoek	22
1.3.3 Huidige gebruik en verstoring	28
1.4 De datering en interpretatie van het onderzochte gebied	29
1.5 Gemotiveerde advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen	29
Deel 3: Bibliografie	31

Deel 4: Bijlagen.....	32
------------------------------	-----------

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de kadasterkaart	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart.....	6
Figuur 3: Bestaande toestand (digitale bijlage)	9
Figuur 4: Nieuwe toestand (digitale bijlage)	10
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).....	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) (bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Hoogteverloop doorheen het projectgebied (van west naar oost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).....	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Van Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: Bibliotheque Nacional Espana, Planos de Ciudades de Los Paises Bajos, Parte II, p.88.)	22
Figuur 14: Projectgebied bij benadering weergegeven op de kaart van Braun & Hogenberg 1572 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent)	23
Figuur 15: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent)	24
Figuur 16: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Sanderuskaart, 1641, detailopname (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent)	24
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)	25
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).....	26
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt)	27
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)	28
Figuur 21: Synthesepan met aanduiding van de verharde en bebouwde zones met de beschreven boringen van DOV op de orthofoto (2015, winter, middenschallig) (bron Geopunt).	29

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de geconsulteerde historische kaarten	11
Tabel 3: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	13

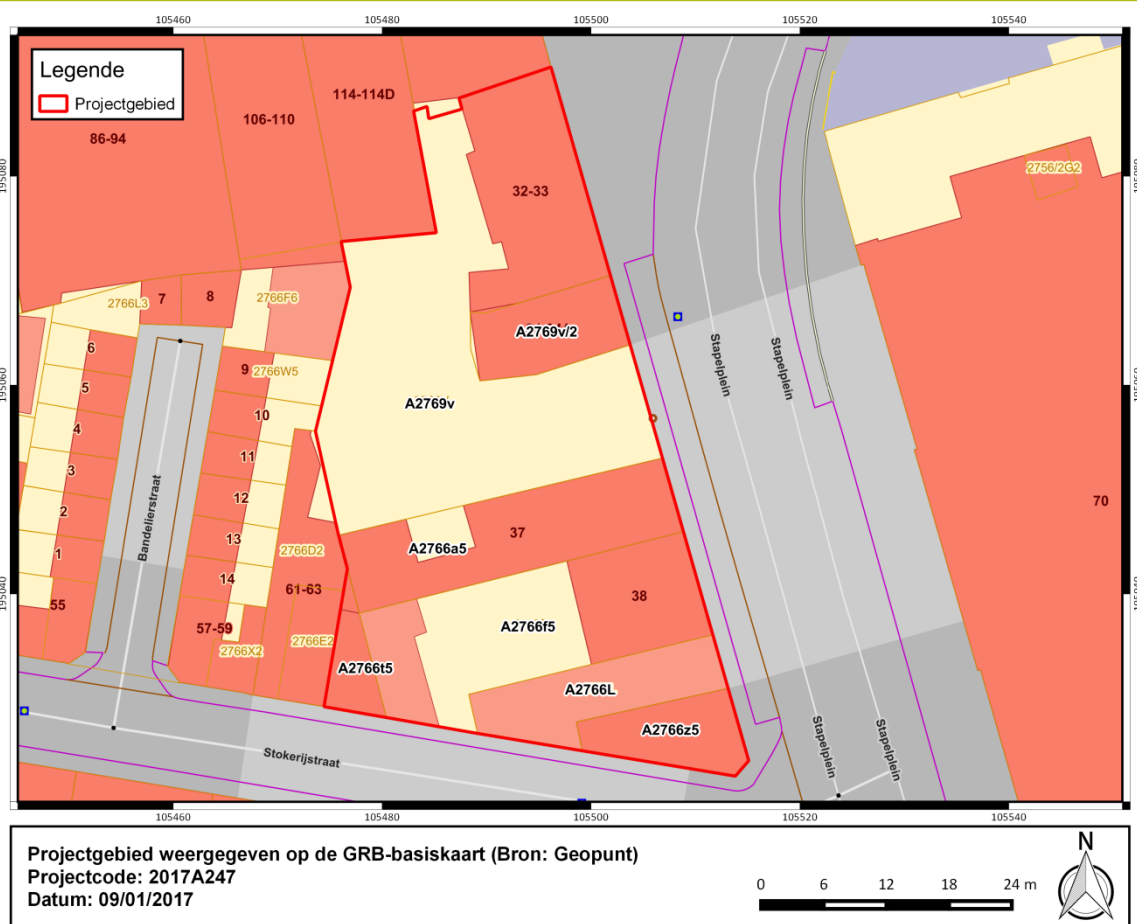
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

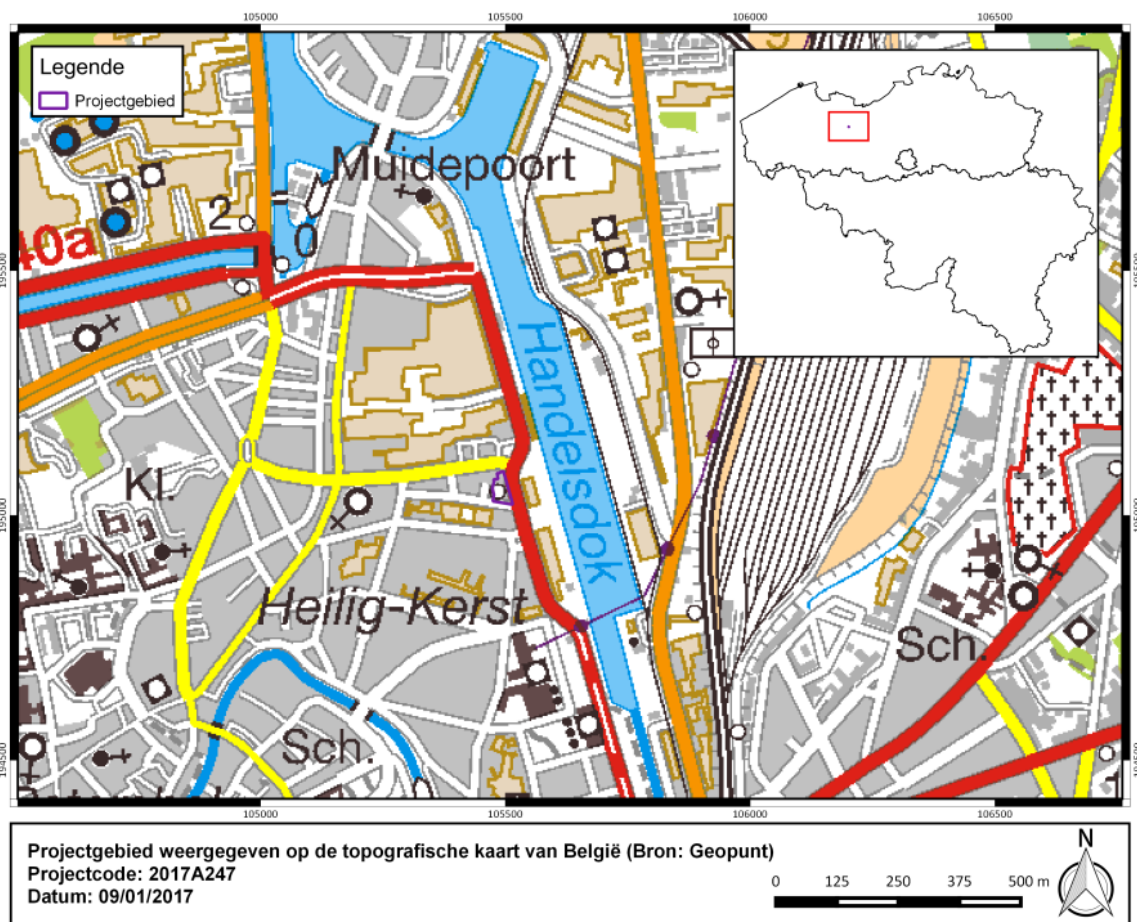
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Gent
	Deelgemeente	/
	Postcode	9000
	Adres	Stapelplein 32-38
	Toponiem	Stapelplein
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	Xmin = 105445 Ymin = 195020 Xmax = 105550 Ymax = 195093
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Gent, Afdeling 1, Sectie A, nr's 2769v/2, 2769v, 2766a5, 2766r5, 2766f5, 2766l, 2766z5 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (senior archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de kadasterkaart

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een ondergrondse parkeergarage met technische ruimtes, fietsenstalling en bergingen, alsook de aanleg van een infiltratiebekken en nieuwbouw. Het projectgebied wordt in deze studie Gent Stapelplein genoemd.

Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het projectgebied wordt op het gewestplan aangeduid als een woongebied met cultureel, historische en/of esthetische waarde (code 0101). Bovendien bevindt het zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van de stad Gent¹.

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 1768m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140021>.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

In het verleden werd geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen de grenzen van het plangebied.

In de onmiddellijke omgeving zijn, met uitzondering van een middeleeuws godshuis, geen andere archeologische indicatoren vastgesteld.

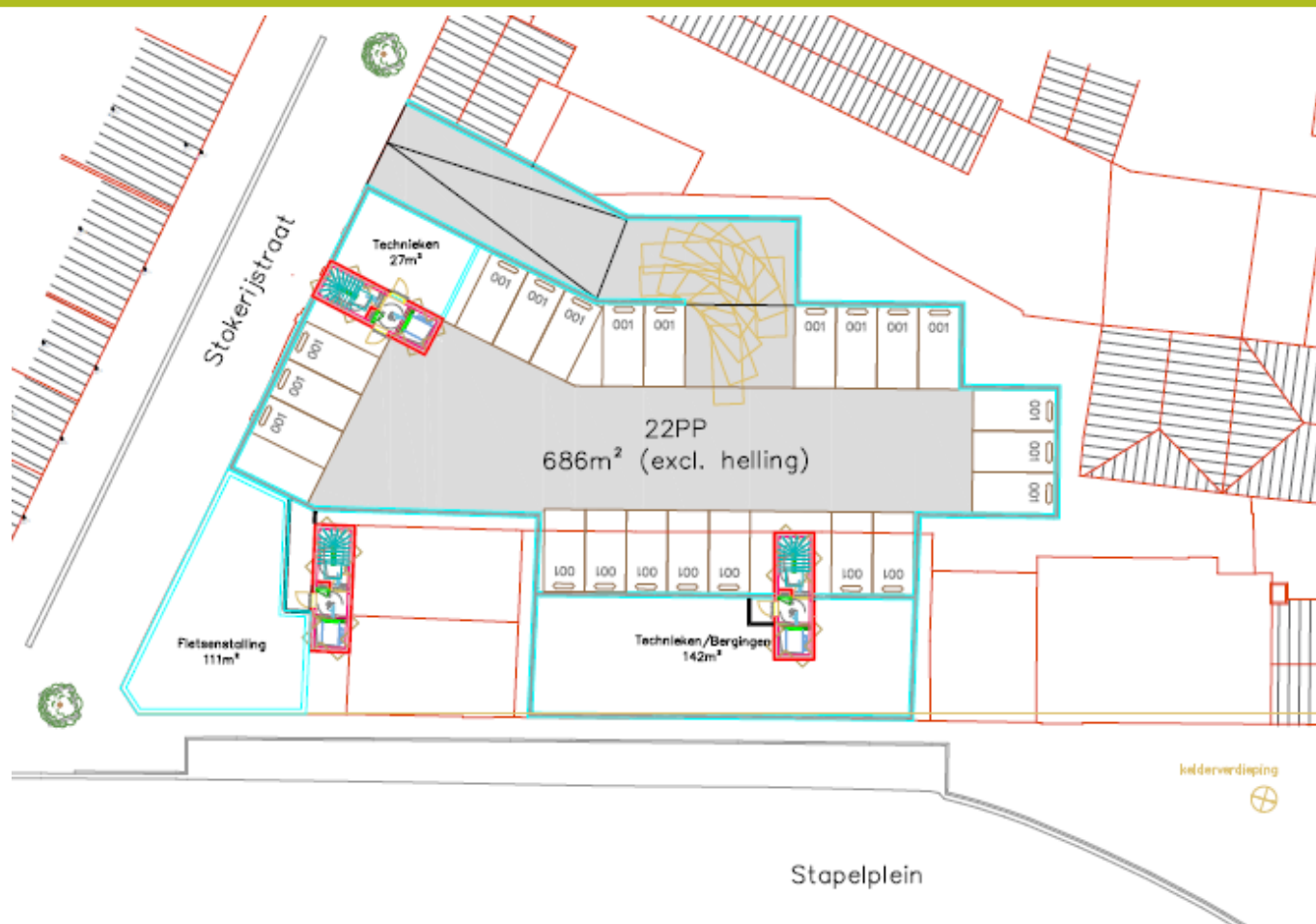
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De bodemingrepen die gedaan zullen worden zijn: het uitgraven van een ondergrondse parkeergarage met technische ruimtes, fietsenstalling en bergingen. Er zullen geen extra ingrepen nodig zijn voor hemelwaterputten (groendak overal) of afvoerleidingen, deze zullen allemaal onder de afdek van de kelder liggen en zo aangesloten worden op het openbare rioleringsstelsel. Er mag wel nog een zone van 80m² voorzien worden buiten de bouwput van de ondergrondse parking voor een infiltratiebekken. De uitgraafdiepte voor de ondergrondse parking bedraagt 3.3m, voor de infiltratiebekken bedraagt dit 1.8m. Alle overige zones blijven onaangeroerd.

Behoud van de panden met huisnummers 32, 33 en 38, waartussen nieuwe bebouwing wordt opgetrokken om de stedelijke gevelwand terug te sluiten. Er worden bijgevolg 21 nieuwe appartementen en commerciële ruimtes op het gelijkvloers gerealiseerd (zie plannen, tevens bijgevoegd in bijlage).

Figuur 3: Bestaande toestand (digitale bijlage)

Figuur 4: Nieuwe toestand (digitale bijlage)

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek. Bij het raadplegen van dit bronnenmateriaal is gebleken dat er doorslaggevende elementen zijn die een archeologische vrijgave van het terrein vooropstellen. Om die reden werd enkel het relevante kaartmateriaal opgemaakt en bijgevoegd in deze archeologienota met beperkte samenstelling.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

Tabel 2: Overzicht van de geconsulteerde historische kaarten

Bron	Jaartal
Deventerkaart	Ca. 1560
Braun & Hogenberg	1572
Sanderus	1641
Kaart van Ferraris	1771-1777
Vandermaelen-kaart	1843-1845
Topografische Kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw	1842-1879

Op basis van dit kaartmateriaal kan de bewoningsgeschiedenis vanaf de tweede helft van de 16de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.2.6.6 Algemene wetenschappelijke advisering en advies van specialisten

Er werd geen advies opgevraagd van externe specialisten.

1.3 Doorslaggevende aspecten voor archeologische vrijgave

1.3.1 De landschappelijke situatie

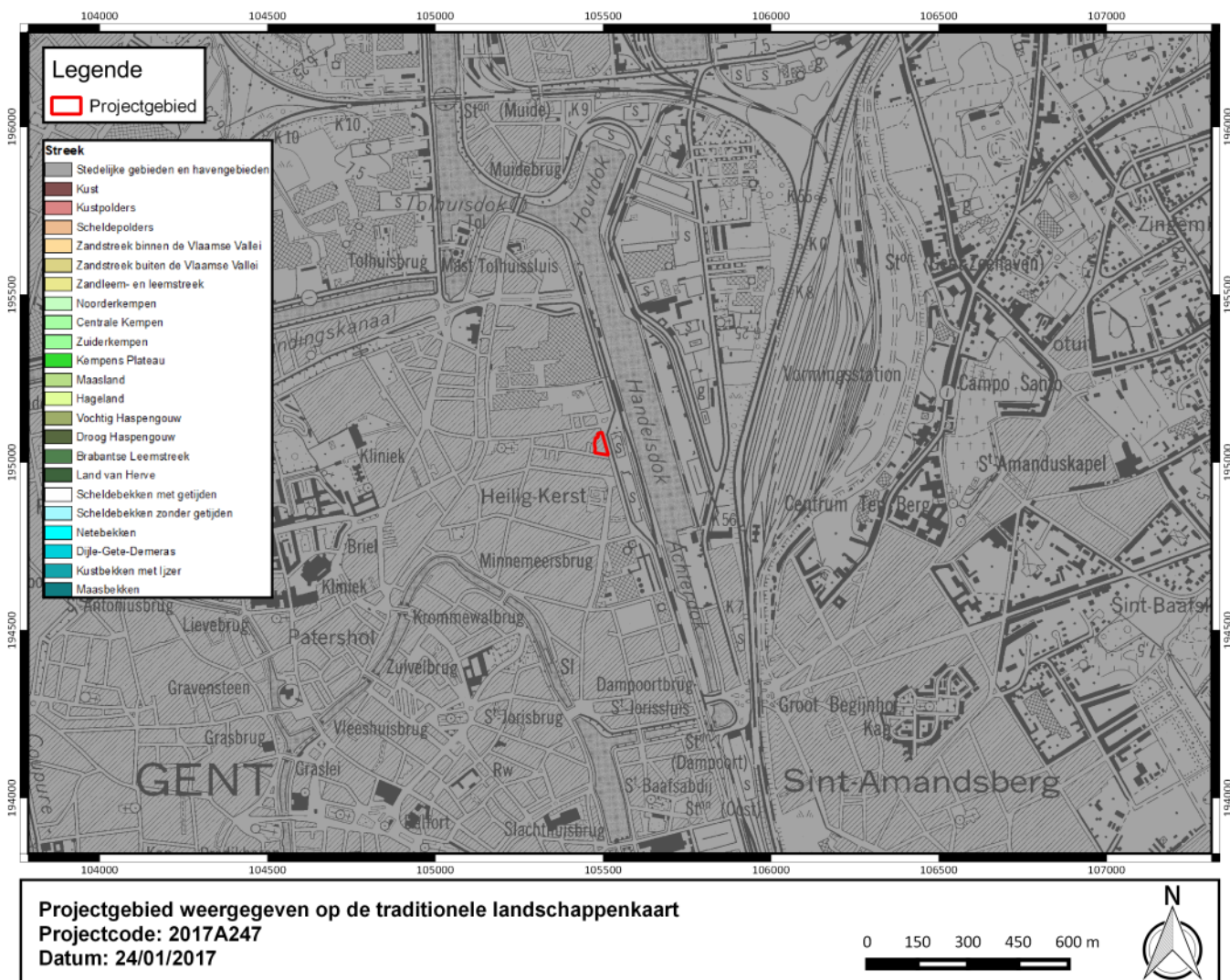
1.3.1.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 3: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Stedelijke gebieden en havengebieden
Tertiair	Lid van Vlierzele (Fm. Gentbrugge)
Quartair	Type 3: fluviatiele afzetting/eolische afzetting
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	Geen info
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Gemiddelde hoogte ca. 7,4 m TAW, gelegen op een kleine rug
Hydrografie	Bekken van de Gentse kanalen (deelbekken Gentse binnenwateren) Waterlopen: Handelsdok, Leie

1.3.1.2 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied is gelegen in stedelijke gebieden en havengebieden.

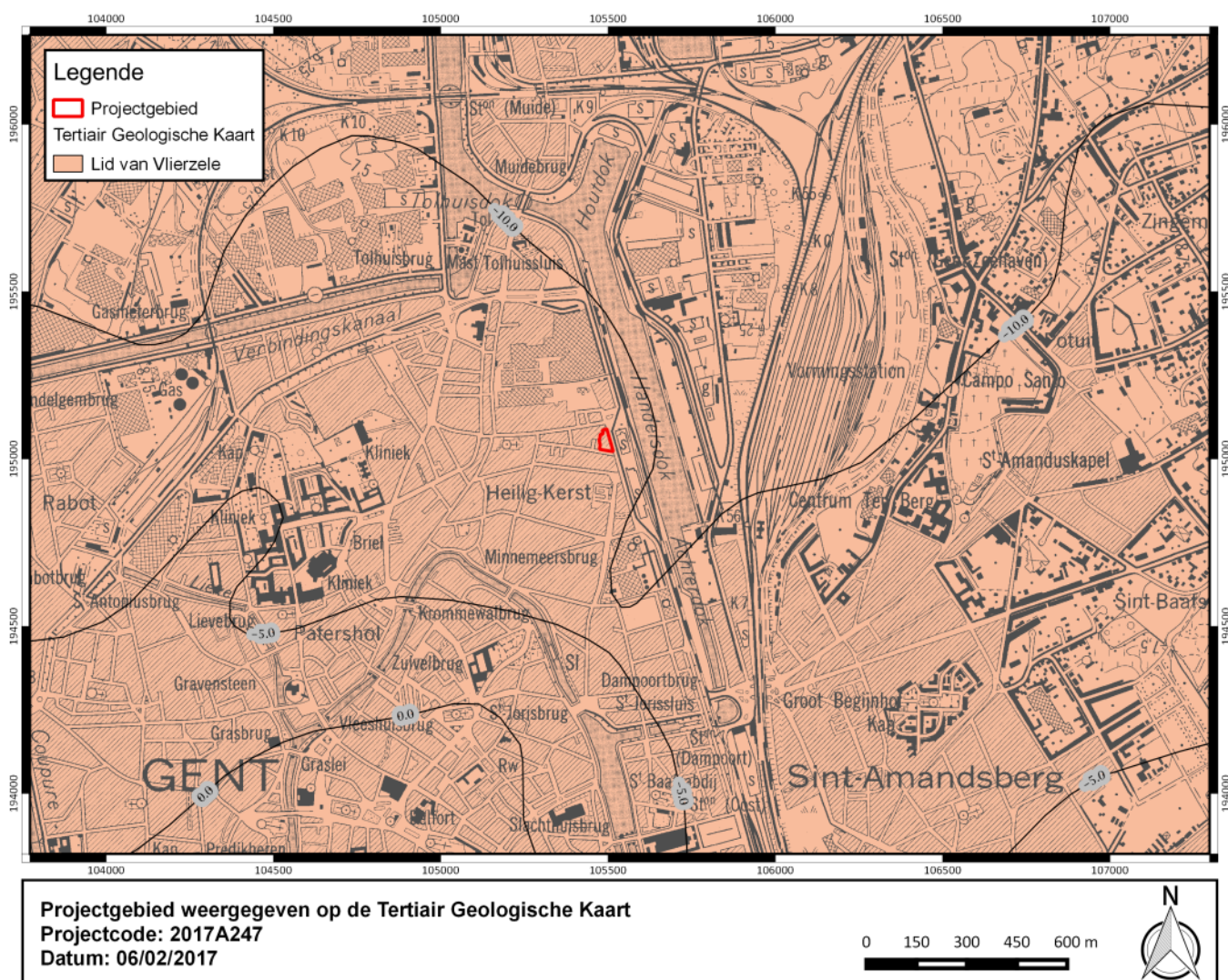

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).

1.3.1.3 Geologie

1.3.1.3.1 Tertiair

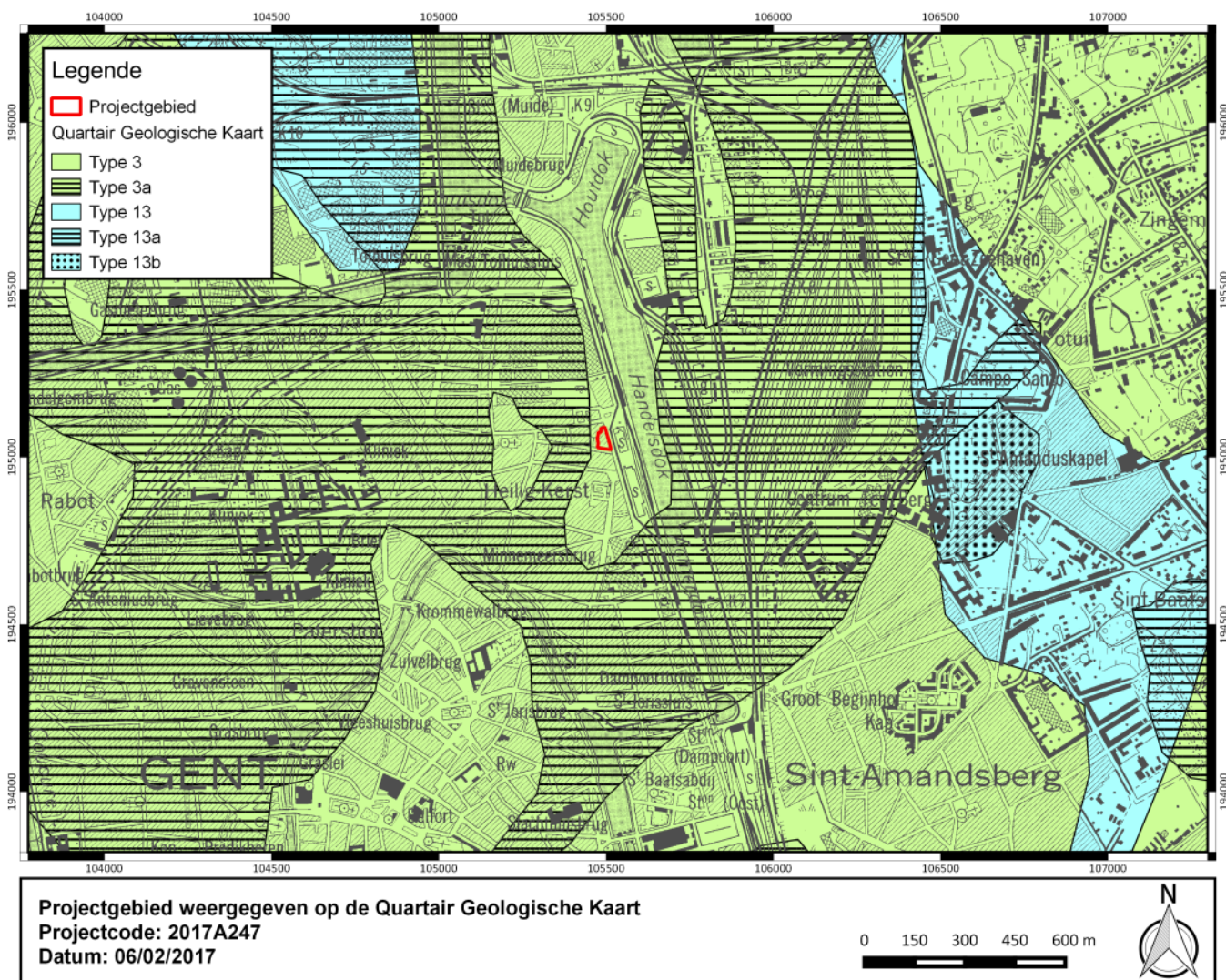
Het projectgebied ligt in het Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge). De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiige siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het Lid van Vlierzele is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleiig zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercalaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.3.1.3.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3**. Dit type bestaat uit een basislaag van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). In deze eolische afzetting kunnen eventueel hellingsafzettingen voorkomen van het Quartair. De afwezigheid van een fluviatiele afzetting bovenop het eolische dek (**Type 3a**) is te verklaren door de ligging op een kleine rug (zie hoogteverloop bij het DHMV). Wanneer er naar boringen gekeken worden aan het Handelsdok, net ten oosten van het projectgebied, met identificatie handelsdok-B214, handelsdok-215 en handelsdok-216, dan kan afgeleid worden dat er inderdaad geen fluviatiele afzetting aanwezig is aan de top maar een eolische afzetting van leem tot zand. Een leemhoudend tot fijn zand komt voor tussen 0 en 8,50 m-mv zonder schelpen en duiden op een enerzijds eolisch dek en een zandige fluviatiele afzetting. Veenvormen worden enkel aangetroffen vanaf ca. 9,5 m-mv.

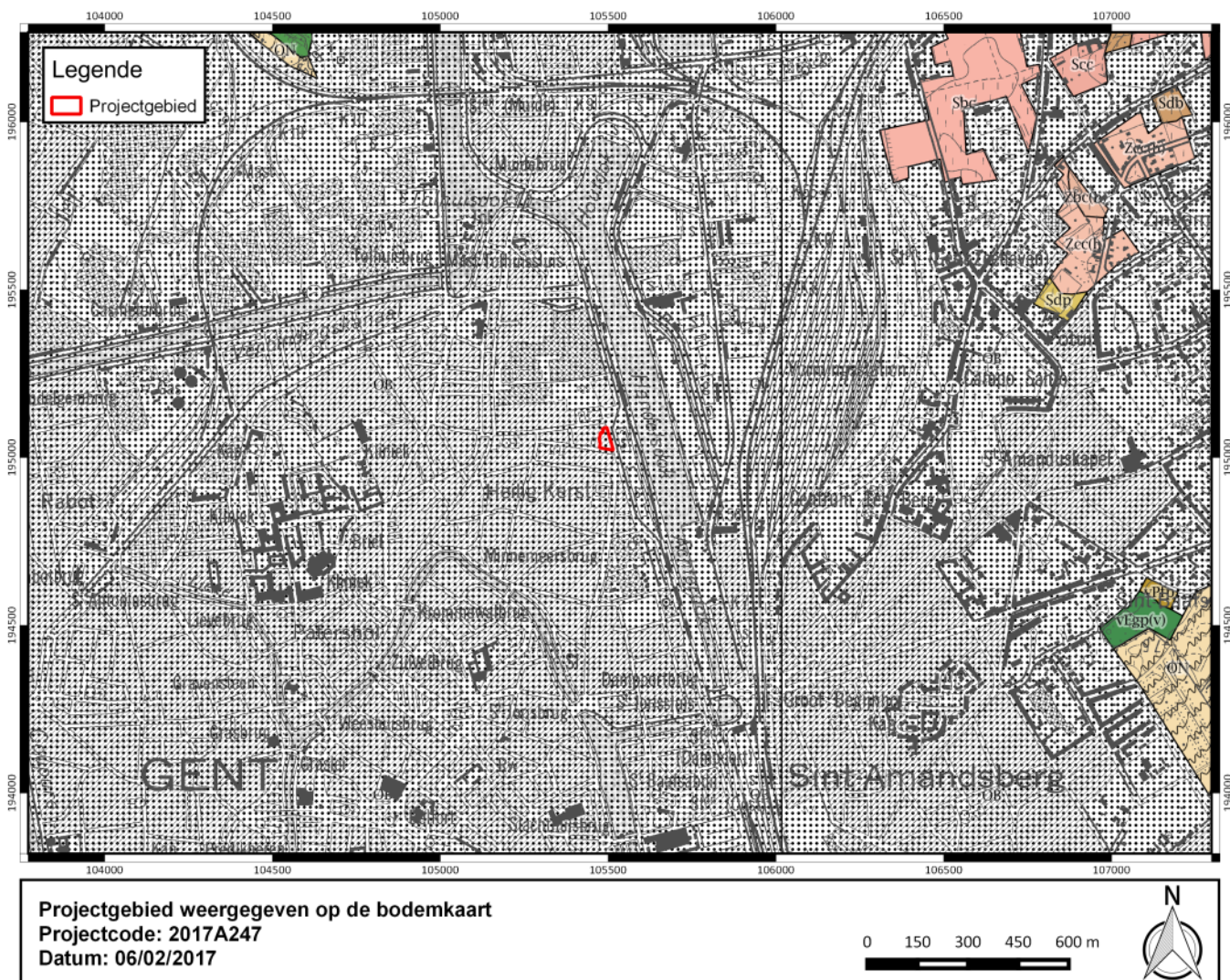

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.3.1.4 Bodem

1.3.1.4.1 Bodemtypes

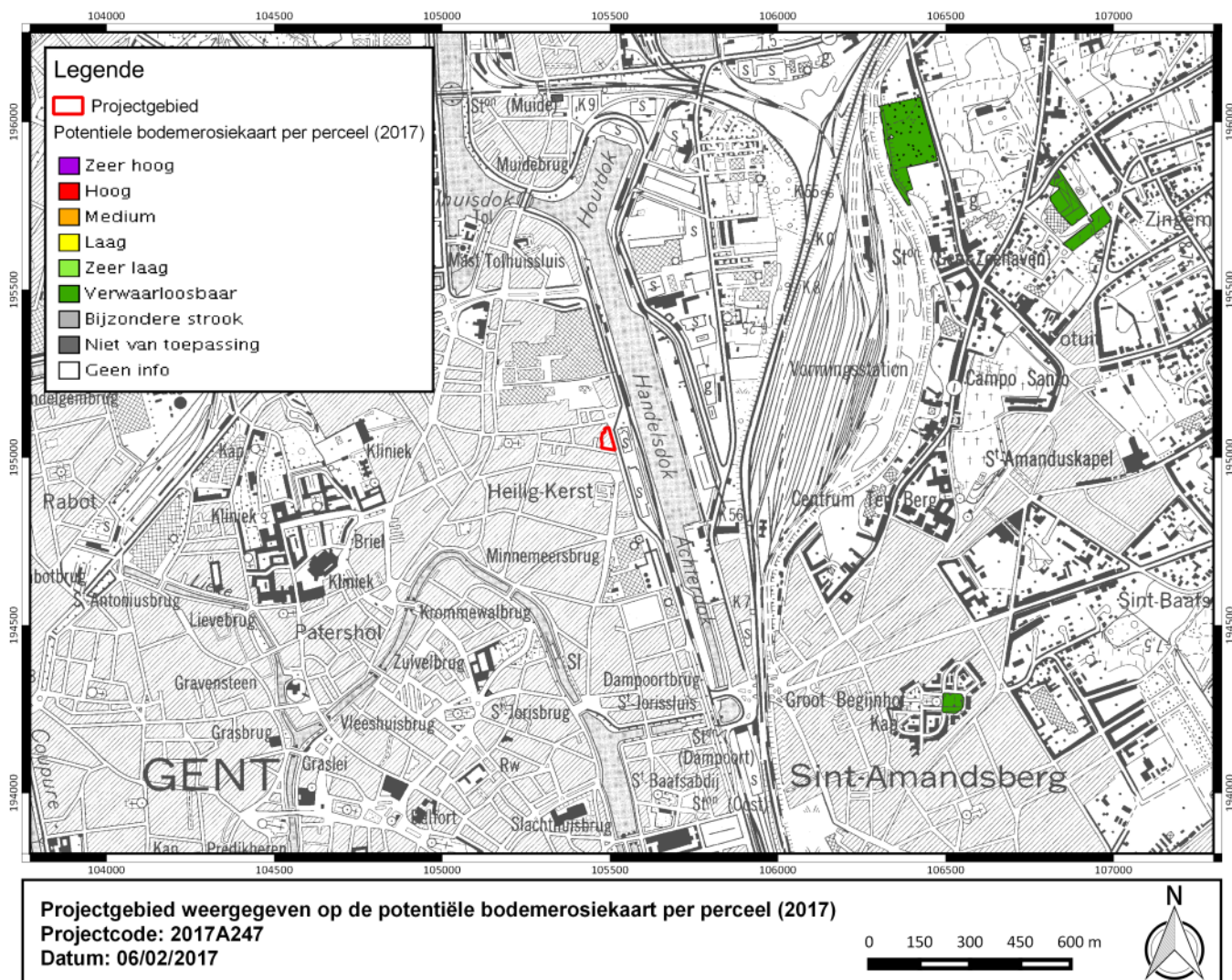
Het bodemtype **OB** is een bebouwde kunstmatige bodem. Door de aanwezige bebouwing of verharding is de natuurlijke bodem vaak niet meer herkenbaar. Tevens kan deze volledig zijn verstoord.

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).

1.3.1.4.2 Bodemerosie

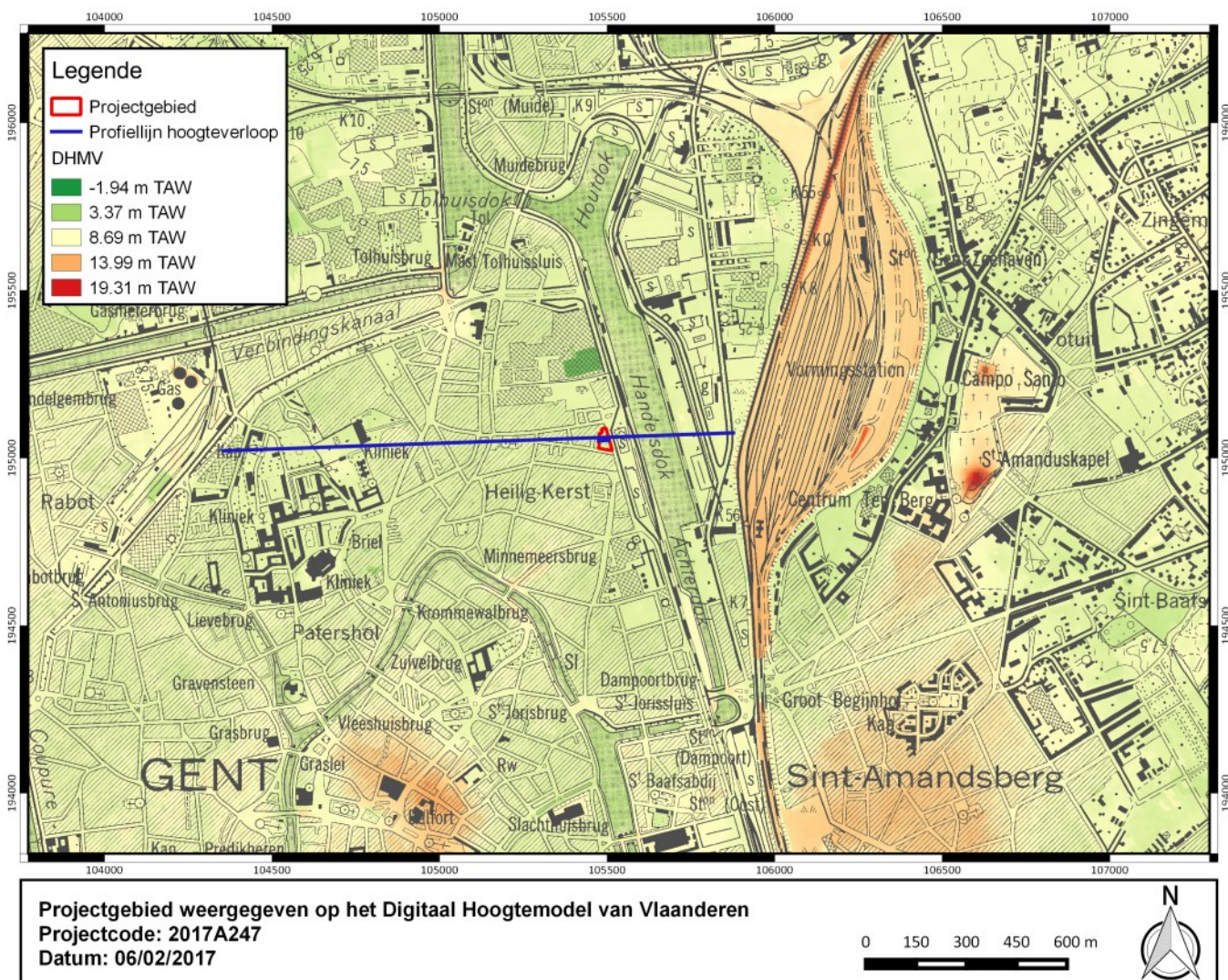
Zowel in als rondom het projectgebied is geen info i.v.m. de potentiële bodemerosie.

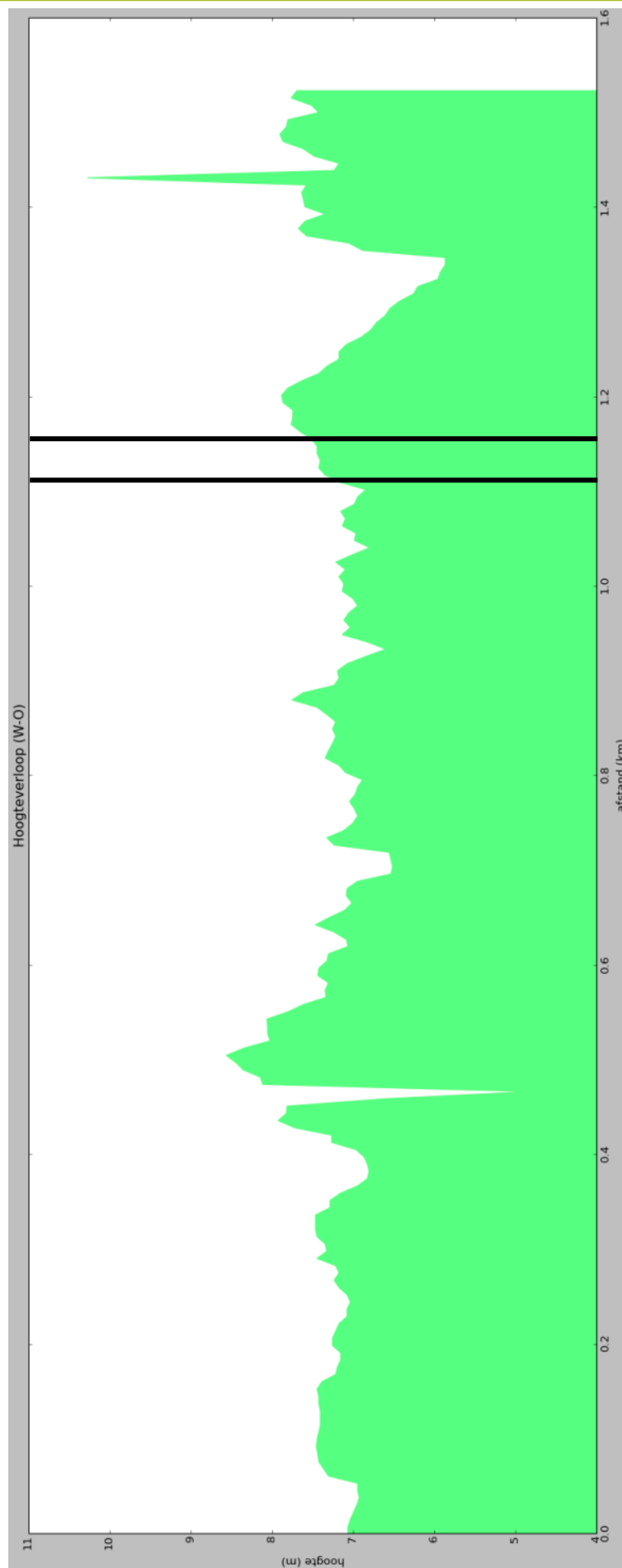
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) (bron: Geopunt).

1.3.1.5 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Gezien het rangeerstation van Gent-Dampoort artificieel is verhoogd geeft het DHMV een vertekend beeld weer. Hierdoor is geopteerd om een lange profiellijn te trekken doorheen het projectgebied. Het profiel doorkruist het projectgebied tussen de 2 zwarte lijnen aangeduid op het hoogteverloop. Gezien het projectgebied op een hoogte ligt van ca. 7,4 m TAW en een vlak verloop kent, valt het op dat het projectgebied zich net op een rugje bevindt. Er zijn enkele ruggen te herkennen doorheen het verloop van het hoogteverloop. Deze kleine rug verklaart de afwezigheid van fluviatiele afzetting van het Holoceen waardoor het projectgebied zich in het Quartair **Type 3** bevindt i.p.v. **Type 3a** en dus geen fluviatiele afzetting bevat bovenop het eolische dek.

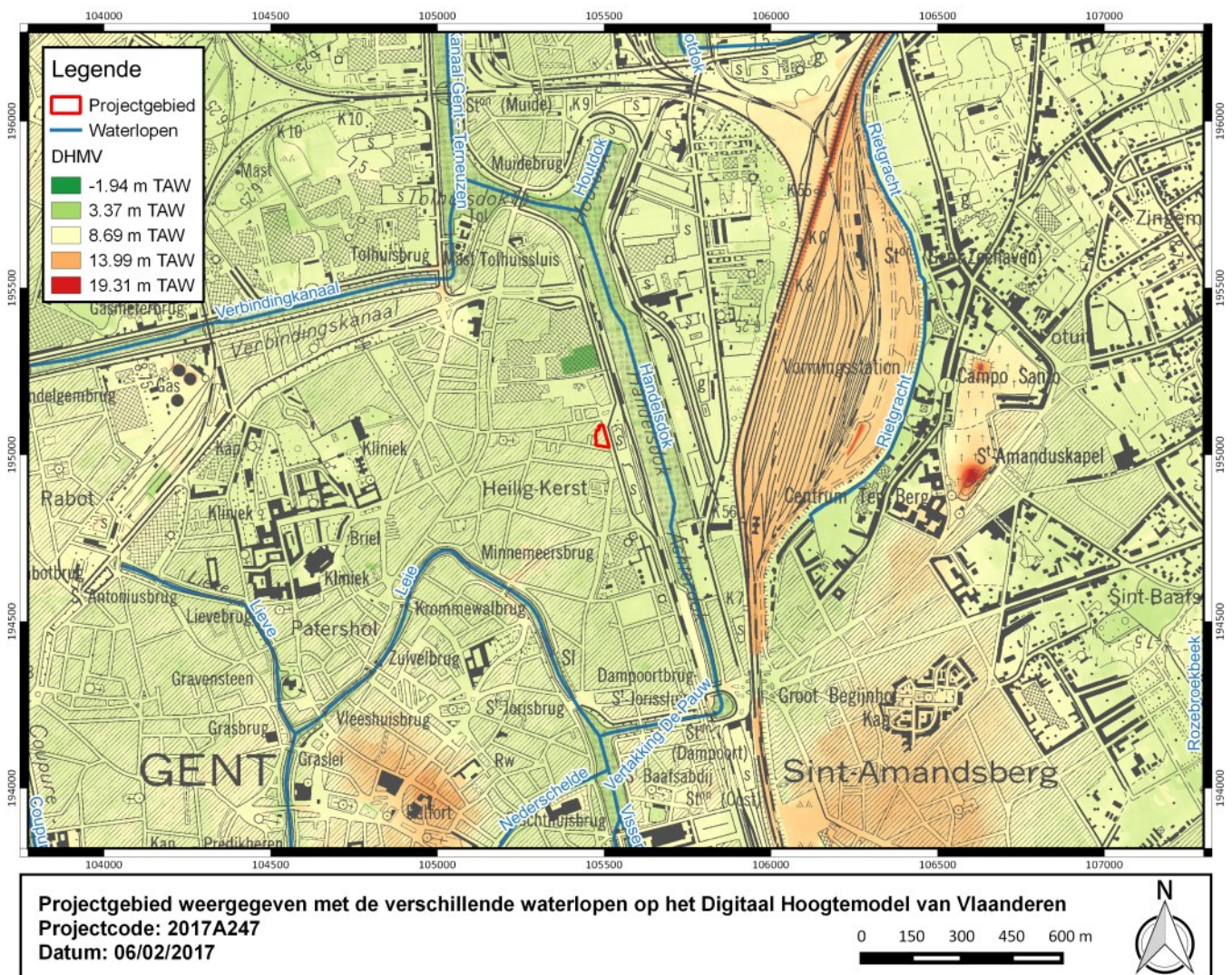
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 11: Hoogteverloop doorheen het projectgebied (van west naar oost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.3.1.6 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het bekken van de Gentse kanalen (deelbekken: Gentse binnenwateren). Aan de oostzijde is het Handelsdok gelegen terwijl in het noorden de Leie stroomt.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

1.3.2 Historisch-cartografisch onderzoek

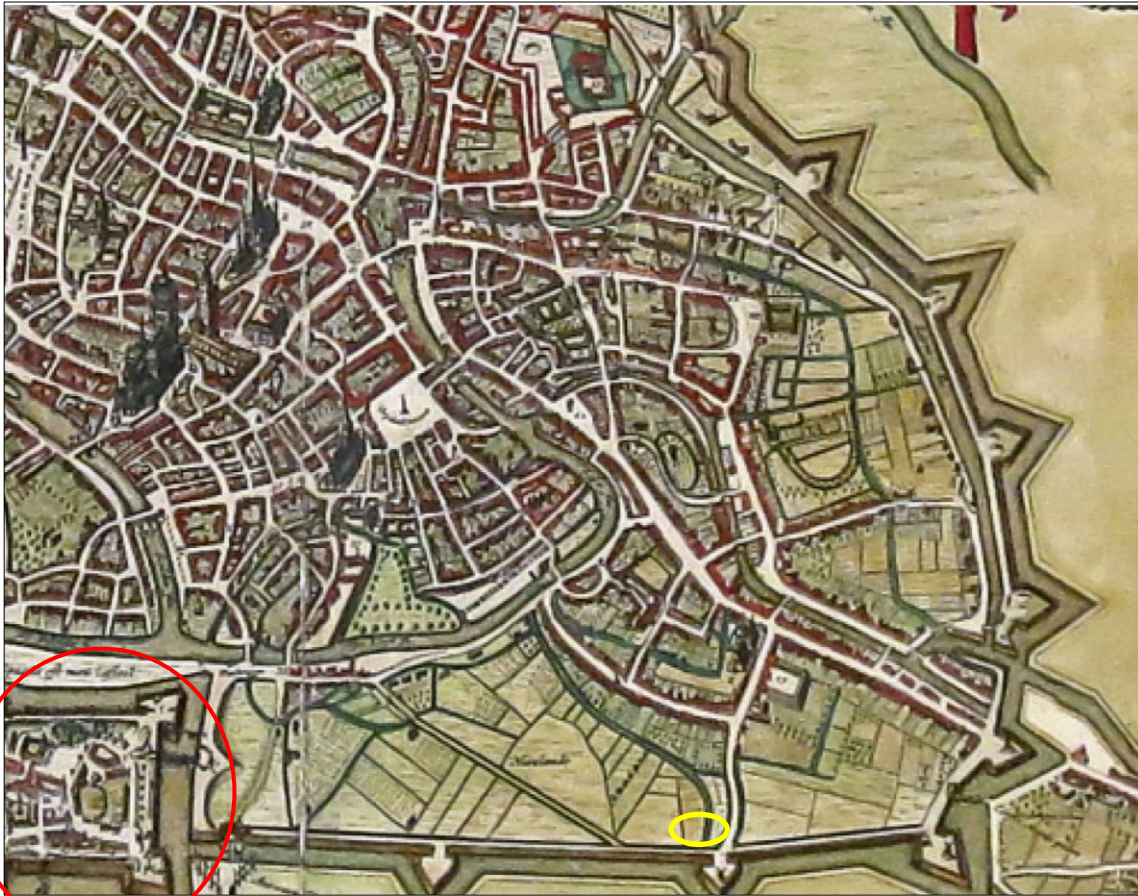
Figuur 13: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Van Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: Biblioteca Nacional Espana, Planos de Ciudades de Los Paises Bajos, Parte II, p.88.)

Op de Deventerkaart is duidelijk dat het projectgebied zich net buiten de Gentse bebouwde stadskern bevindt en dat het gebied niet bebouwd is. De nieuwe stadsomwalling uit 1577 is nog niet aangelegd. De molen die zichtbaar was op de kaart met Panorama op Gent uit 1534 is ook hier zichtbaar. Het valt niet uit te sluiten dat de molen zich binnen het onderzoeksterrein situeert. Ten westen van het onderzoeksterrein situeert zich de Heilige Kerstkerk of Salvatorkerk die werd gebouwd in 1550.

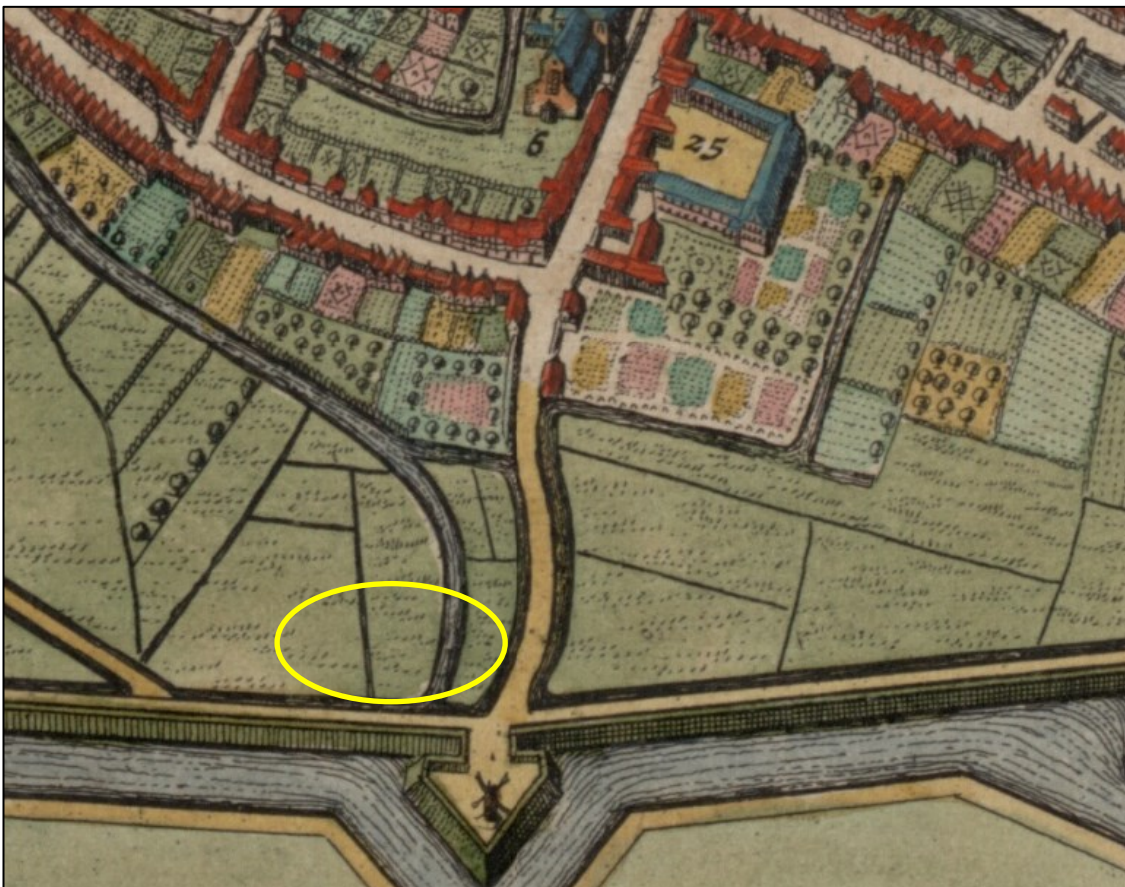

Figuur 14: Projectgebied bij benadering weergegeven op de kaart van Braun & Hogenberg 1572 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent)

Op de kaart van Braun & Hogenberg is het projectgebied bij benadering weergegeven met een gele cirkel. Nummer 35 op deze kaart duidt in de legende van de kaart op de straatnaam 'nieulandt'. De straat die het knooppunt vormt met de Doornzelestraat heet tot op heden Nieuwland. Een indicator dat de lokalisering van het gebied vrij correct is. In de nabije omgeving van het projectgebied is de molen zichtbaar, die ook op de van Deventerkaart aangeduid stond. Het valt niet uit te sluiten dat de molen zich binnen het onderzoeksterrein situeert. Mogelijks loopt er ook een weg doorheen de planlocatie. Het overige deel van het onderzoeksterrein is niet bebouwd en bestaat uit weiland. Ook de Salvatorkerk, of Heilige Kerstkerk is op de kaart aan te duiden. Er stroomt een waterweg in de nabije omgeving van het onderzoeksterrein.

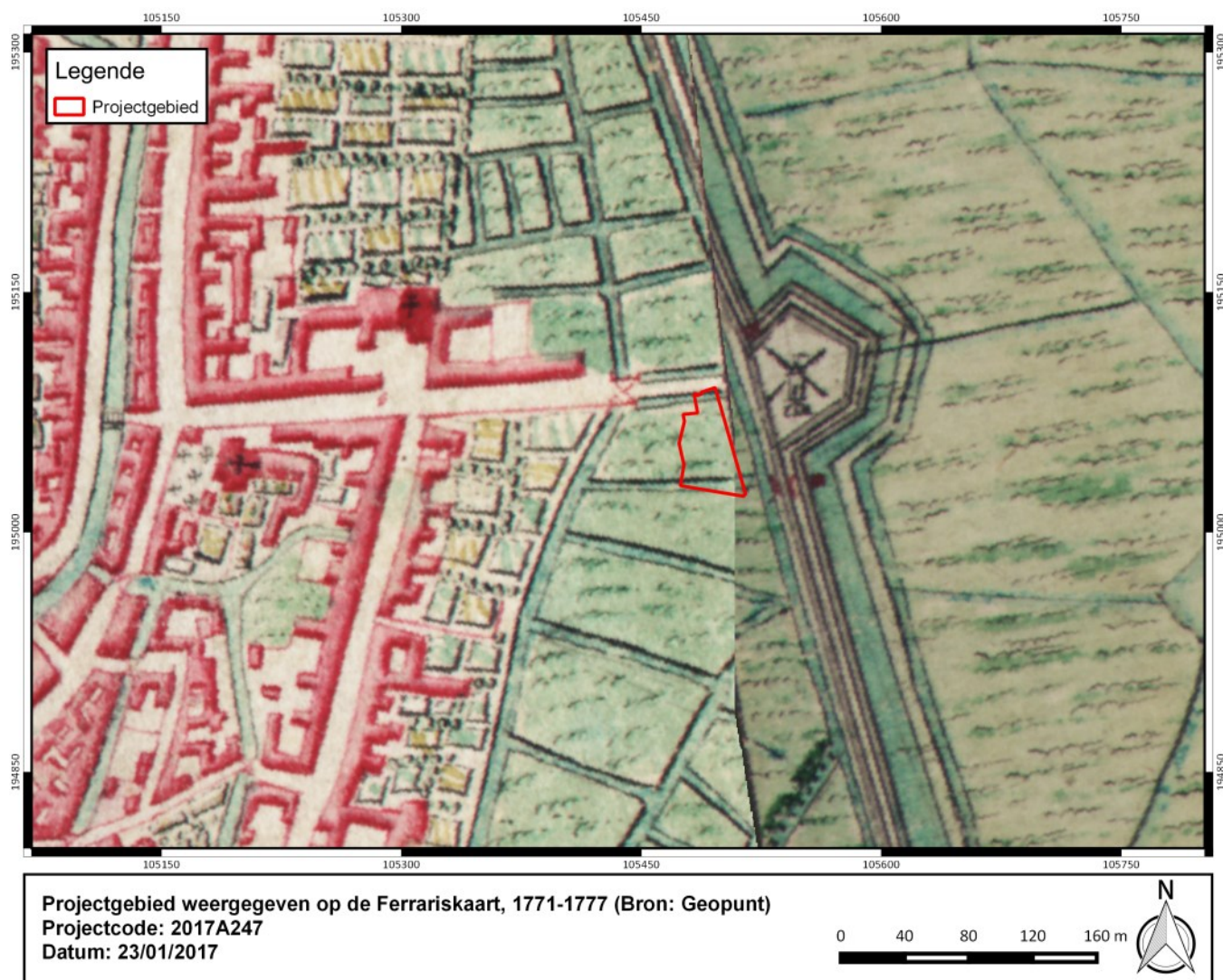

Figuur 15: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent)

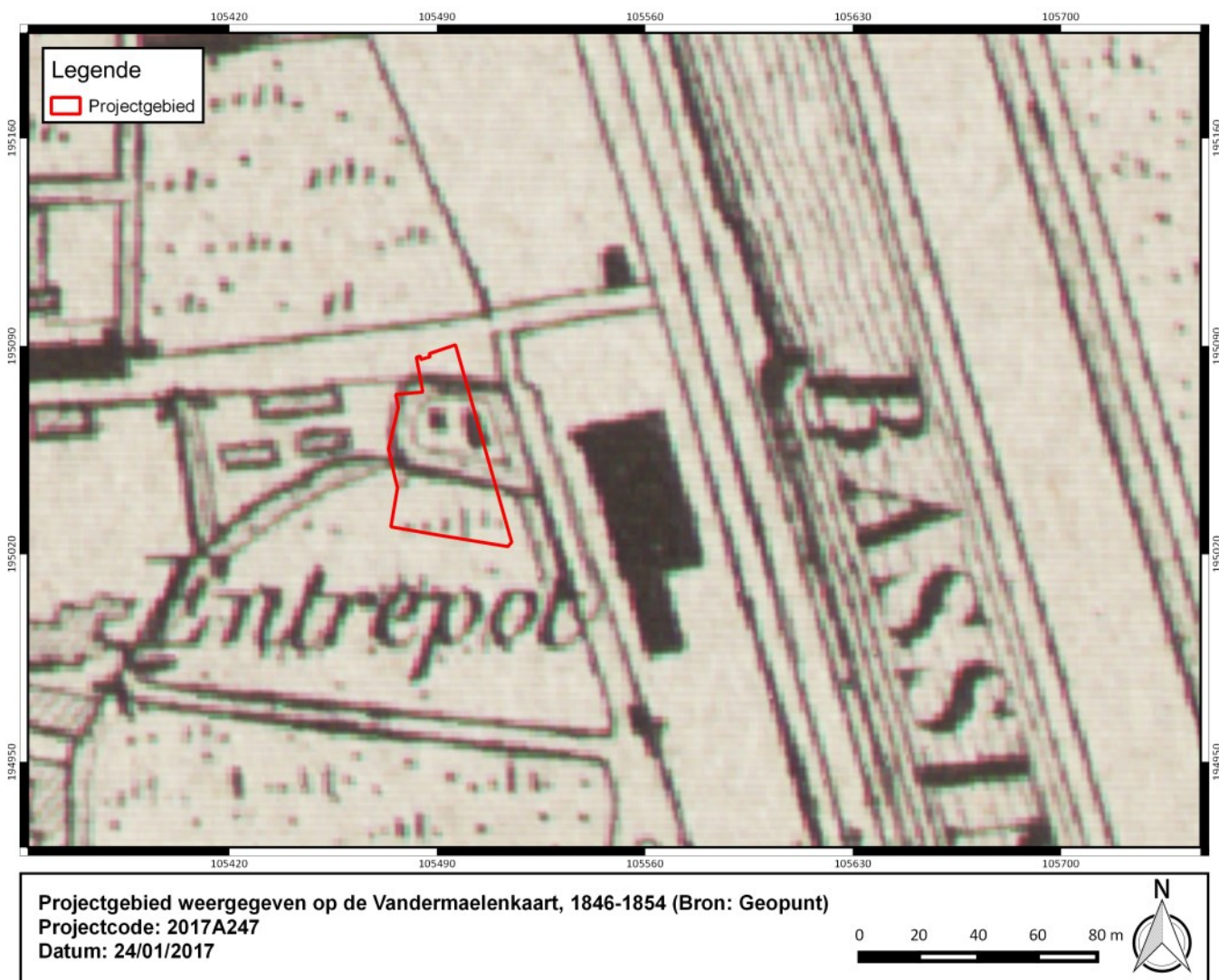
Figuur 16: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Sanderuskaart, 1641, detailopname (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent)

Een tiental jaren na van Deventer trad de 'Gentse Driehoek' meer op de voorgrond tijdens de opstand tegen Spanje. De stadsversterking werd in 1577 heraangelegd naar Italiaans model. In het noorden, westen en zuiden volgde men *grosso modo* de bestaande omwalling. De stadsversterking in het oosten verschuift richting het projectgebied, waardoor het projectgebied zich vanaf 1577 nabij de stadsomwalling begeeft. Het Spanjaardenkasteel van Keizer Karel wordt in de versterking opgenomen en is duidelijk zichtbaar op de Sanderuskaart uit 1641. Het Spanjaardenkasteel is de vierhoekige structuur, die aangeduid is met een rode cirkel. Het projectgebied is bij benadering weergegeven met een gele cirkel. Het onderzoeksterrein bestaat uit weiland en wordt doorkruist door een waterweg.

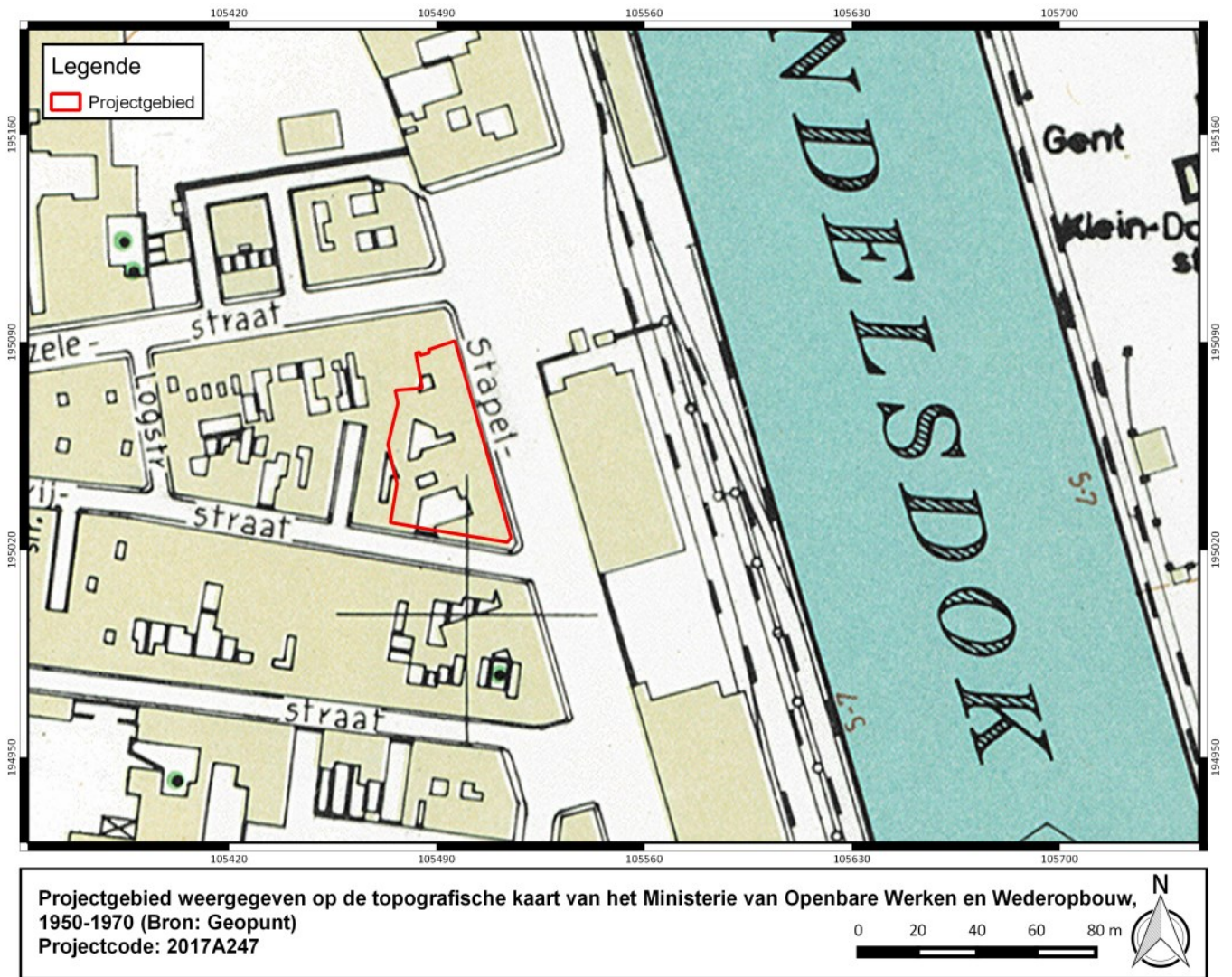
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)

Op de Ferrariskaart is duidelijk te zien dat het onderzoeksterrein volledig bestaat uit kleine waterwegen en weiland. Het projectgebied situeert zich nabij de stadsomwalling van Gent. Net ten oosten van de planlocatie situeert zich een molen, die onderdeel uitmaakt van de stadsomwalling. Het is onduidelijk of het om dezelfde molen gaat als deze weergegeven op de Deventerkaart, de kaart van Braun & Hogenberg en de Sanderuskaart.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt)

De Vandermaelenkaart illustreert het toegenomen belang van de locatie binnen een industriële context. Aan de oostzijde van het onderzoeksterrein situeert zich een waterloop, die wordt aangeduid met de benaming 'Bassin'. Dit Bassin is rechtstreeks verbonden met Gent-Zeehaven. Dankzij de aanleg van het Kanaal Gent-Terneuzen krijgt de stad in 1827 immers een eigen haven. Het Bassin (Handelsdok) is een van de oudste dokken van de haven van Gent (samen met het Houtdok en het Achterdok) en werd aangelegd in 1829. Tegen het midden van de 19de eeuw ging Gent volop verder met de ontwikkeling van de haveninfrastructuur. In 1844 werd de eerste steen van het Stapelhuis gelegd, alwaar zich thans het Handeldokcentrum situeert. Voor 1919 werd het Stapelhuis, dat zich ten oosten van het onderzoeksterrein situeert, aangeduid met de benaming Entrepot. In 1919 brandde het Entrepot af, waarna het in 1921 vervangen werd door het huidige gebouw. In het noordelijk deel van het projectgebied situeert zich een tweestel van kleine bouwstructuren.

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt)

De topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw illustreert een toename van de bebouwing ter hoogte van de planlocatie gedurende de tweede helft van de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw, wat te wijten is aan de gunstige ligging voor industriële ontwikkeling. Het onderzoeksterrein is op de kaart quasi volledig bebouwd. De oostzijde van het projectgebied grenst aan een plein dat reeds met de benaming 'Stapelplein' wordt aangeduid. Ten oosten van het projectgebied situeert zich het 'Handelsdok'. Het Handelsdok is van groot belang voor de verbinding van Gent-Zeehaven met de stad, en geldt als een van de oudste dokken van Gent.

1.3.3 Huidige gebruik en verstoring

Het onderzoeksterrein is grotendeels bebouwd.

Het gebouw met huisnr. 38 is onderkelderd.

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)

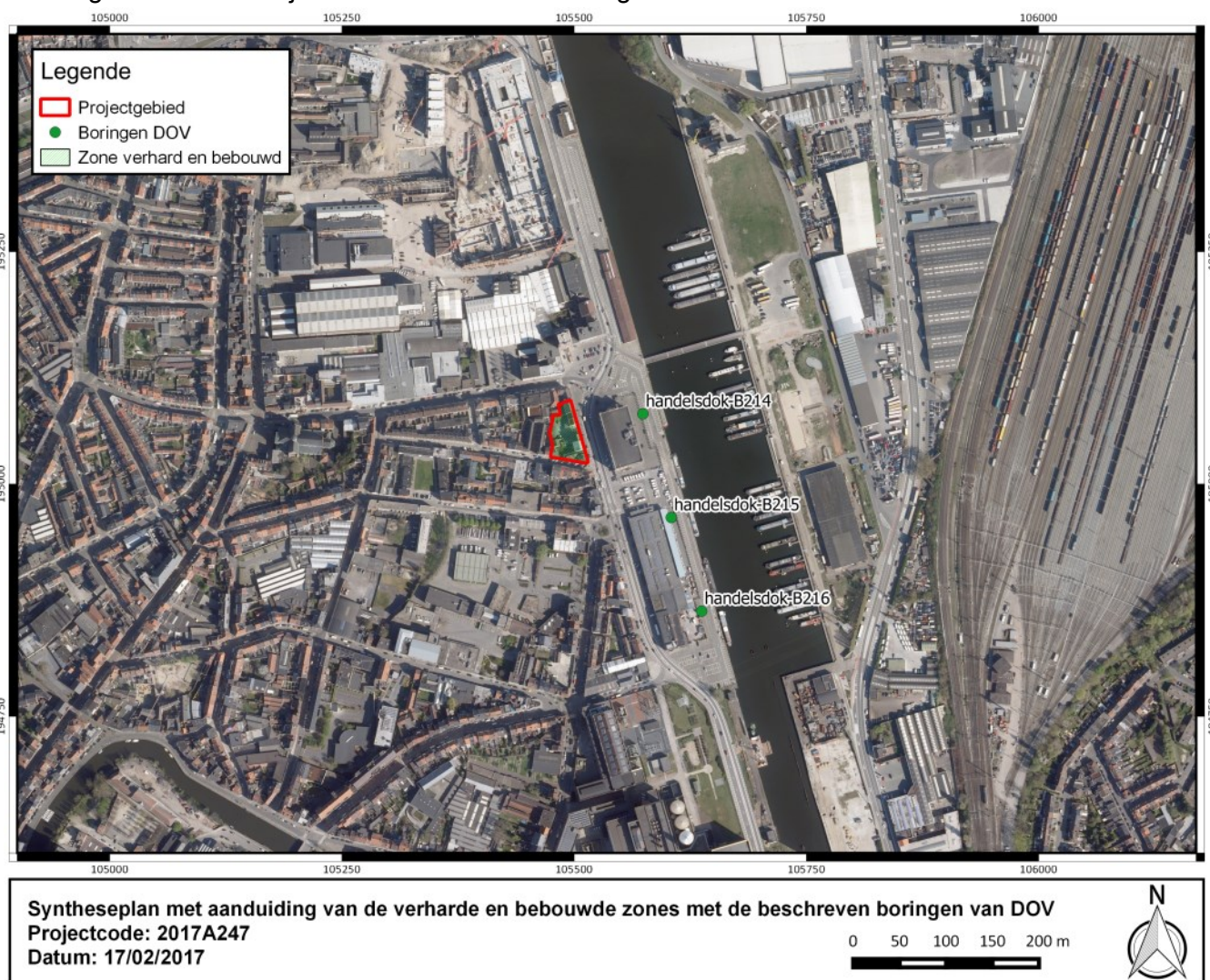
1.4 De datering en interpretatie van het onderzochte gebied

De kans dat de uitvoering van de vergunningsaanvraag in kwestie archeologische sporen zal verstoren wordt zeer laag ingeschat. Eerst en vooral dient gewezen te worden op de landschappelijke situatie. Volgens de quartairgeologische kaart wordt het projectgebied gekenmerkt door een afwezigheid van een fluviale afzetting van het Holoceen bovenop het eolische dek. Dit wordt bevestigd door boringen net ten oosten van het projectgebied. De verklaring hiervoor wordt gevormd door de inplanting van het projectgebied op een opduiking, tevens aangetoond door het DHMV. Eventuele aanwezige archeologische sporen zijn m.a.w. op een vrij geringe diepte te verwachten; de kans op goed geconserveerde, afgedekte sites is klein.

Het historisch-cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat het projectgebied, dat zich steeds buiten het stedelijke weefsel van Gent situeerde, sinds het midden van de 16de eeuw een sterk ruraal karakter had. Het projectgebied onderging grote wijzigingen vanaf het midden van de 19de eeuw onder invloed van de industriële ontwikkeling. Deze ontwikkeling heeft geresulteerd in een toename van de bebouwing binnen de grenzen van het projectgebied. Momenteel is het projectgebied in grote mate bebouwd en verhard. Het valt dan ook te verwachten dat de bodem op diverse deellocaties sterk geroerd is.

1.5 Gemotiveerde advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen

Alle nuttige en noodzakelijke onderzoeken werden uitgevoerd.

Figuur 21: Syntheseplan met aanduiding van de verharde en bebouwde zones met de beschreven boringen van DOV op de orthofoto (2015, winter, middenschallig) (bron Geopunt).

In het geval van projectgebied Gent Stapelplein wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd. De doorslaggevende argumenten daarvoor zijn de landschappelijke situatie, de historische-cartografische gegevens en het huidig gebruik van het projectgebied. Het bureaustudie heeft aangetoond dat het potentieel op kennisvermeerdering laag is. In het kader van deze vaststelling moet, indien de financiële kost van het archeologisch onderzoek wordt afgewogen tegenover de eventuele kenniswinst, afgezien worden van verdere onderzoeksdaten.

Uiteraard moet wel gewezen worden op de bestaande archeologische meldingsplicht, conform artikel 5.4.1 van de vigerende wetgeving met betrekking tot het onroerend erfgoed.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Deel 4: Bijlagen

Projectcode	2017A247
Onderwerp	Gent Stapelplein
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/01/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/01/2017

Plannummer	3
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Bestaande toestand
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	4
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Nieuwe toestand
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele landschappenkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/01/2017

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	06/02/2017

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	06/02/2017

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	01/02/2017

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie/perceel
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	06/02/2017

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	06/02/2017

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	06/02/2017

Plannummer	13
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Deventer
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1560

Plannummer	14
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Braun & Hogenberg
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1572

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Sanderus
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1641

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Sanderus, detailopname
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1641

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	18
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Vandermaelen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1846-1854

Plannummer	19
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1950-1970

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Middenschallig
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2015

Plannummer	21
Type plan	Synthesekaart
Onderwerp plan	Synthese onderzoek
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/02/2017